

Congres
Het Experiment
van de Drentsche

Aa

Programma

2 juli 2015

Hotel De Zeegser Duinen
Schipborgerweg 8 / 9483 TL Zeegse

In 1965 is in het *Gedachtenplan van de Drentsche Aa* de basis gelegd voor het huidige Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap Nationaal Park en Nationaal Landschap Drentsche Aa. Vijftig jaar later is het Drentsche Aa gebied een van de best bewaarde landschappen van West-Europa: een levend landschap bovendien met niet alleen uitzonderlijke ecologische en cultuurhistorische waarden, maar ook een vitale leefomgeving, waar ruimte is voor ontwikkeling.

Aanleiding

Het *Gedachtenplan* en de uitwerking daarvan in de navolgende decennia was niet alleen van grote betekenis voor het stroomgebied, maar heeft ook een duidelijke invloed gehad op het natuurbeleid, de erfgoedzorg en de plattelandontwikkeling elders in ons land en zelfs daarbuiten. Sleutelfactoren daarbij waren een goede samenwerking tussen onderzoek, ontwerp, beleid en beheer, een sterke participatie van bewoners en een succesvolle verbinding van natuurbeheer en erfgoedzorg. Belangrijk is daarbij ook dat natuur- en landschapsbescherming steeds dient samen te gaan met een leefbaar platteland en een duurzame regionale economie.

Al deze pijlers onder het succes van het (Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap Drentsche Aa) Park en Landschap staan centraal op het Nationale Landschapscongres '*Het experiment van de Drentsche Aa*' op 2 juli 2015 in Zeegse. Centraal staat daarbij de integratie van interdisciplinair onderzoek, ruimtelijk ontwerp, gebiedsgericht beleid en integraal landschapsbeheer. Het congres bestaat naast enkele plenaire lezingen vooral ook uit interactieve workshops en een uitgebreid excursieprogramma.

Programma in hoofdlijnen

In het ochtendprogramma geeft Theo Spek een overzicht geven van de landschapsontwikkeling van het Drentsche Aa-gebied en van de manier waarop in verleden, heden en toekomst is gewerkt aan een succesvolle bescherming en ontwikkeling van dit gebied. Aansluitend zal de langverwachte en rijk geïllustreerde '*Landschapsbiografie van de Drentsche Aa*' worden aangeboden, een boekwerk waar meer dan twintig specialisten van diverse vakgebieden aan hebben gewerkt. De tweede helft van het ochtendprogramma bestaat uit een reeks thematische sessies waarin de sleutelfactoren van de Drentsche Aa-aanpak nader worden bekeken en worden vergeleken met ontwikkelingen elders. Welke dilemma's komen hierbij aan het licht en hoe kiezen we de beste aanpak. In het middagprogramma is er een keuze uit een zeer uitgebreid en gevarieerd excursieaanbod waar de theorie van de ochtend in de praktijk van het veld is te zien.

THEMA 1 Boerenbedrijf in de Drentsche Aa

In de jaren negentig werd gezocht naar een betere synergie tussen natuur en cultuur-historie. Bij uitwerking van het beleid ontstond het besef dat de landbouw in het gebied essentieel is voor de instandhouding van het landschap. **Jan Reinder Smeenge** over *dilemma's van het boerenbedrijf in het Nationaal Park Drentsche Aa*. **Albert Jan Maat** spreekt over de kansen en opgaven van het boerenbedrijf in de Drentsche Aa in het perspectief van Europese ontwikkelingen. Hoe ziet hij de toekomst van het boerenbedrijf in het Nationaal Park?

THEMA 2 Vijftig jaar natuurbeheer

In de afgelopen vijftig jaar bleek de wisselwerking onderzoek en beheer geen statisch maar dynamisch gegeven. **Jan Bakker** spreekt over de veranderde ideeën en uitgangspunten van het beheer. Is er een status quo bereikt of zal het beeld opnieuw kantelen? **Ab Grootjans** toont de waarde van het Nationaal Park Drentsche Aa op internationaal niveau. Hoe uniek is de Drentsche Aa op Europese schaal?

THEMA 3 Veranderend beleidslandschap

De samenwerking tussen boeren en natuurbeheerders in het Nationaal Park Drentsche Aa is niet altijd even soepel verlopen. Volgens **Henny van der Windt** was het een sociaal proces tussen beschermende natuurbeheerders en boeren die altijd in het gebied hebben bewerkt. Waar ging het mis en hoe is uiteindelijk de balans bereikt? Hoe ziet **Hans Renes** de samenwerking in het Nationaal Park ten opzichte van de ontwikkelingen elders in Nederland?

THEMA 4 De leefomgeving centraal

Het rijke cultuurlandschap van de Drentsche Aa en het menselijk handelen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het bijzondere van het Nationaal Park de Drentsche Aa is dat deze verbinding in stand is gebleven. Mensen wonen, werken en leven in het gebied en dragen zo bij aan de ontwikkeling. **Bert Wiekema** van het Drents Collectief/ ANV Drenthe zal ingaan op de bijdrage van de bewoners en de gebruikers aan het onderhoud van het gebied, enkel uitvoerend of ook samen creëren? **Joop Hofman** zal de rol van de bewoners in het gebied plaatsen in de ontwikkelingen rondom de participatiesamenleving. Is er ruimte in het Nationaal Park voor maatschappelijke initiatieven van bewoners?

THEMA 5 Het recreatieve landschap

In het Gedachtenplan werd het *recreatie structuurplan* opgenomen waarmee de basis werd gelegd voor een duurzaam netwerk van groene recreatie. **Jan Glas** (Kampeerterrein De Vledders) vertelt over de voor- en nadelen van het recreatief ondernemen in het Nationaal Park de Drentsche Aa. Hoe heeft Glas in de afgelopen dertig jaar de veranderingen meegemaakt? **Birgit Elands** (Wageningen University) onderzocht de relatie tussen 'Nature, Forest, Recreation and Tourism'. Hoe ziet zij deze verbanden terug in de Drentsche Aa en kan er worden geleerd uit ervaringen elders in Nederland en Europa?

THEMA 6 Het ontworpen landschap

Het Nationaal Park Drentsche Aa lijkt ogenschijnlijk onaangetast door de tijd, ingrepen lijken afwezig. Visies zoals het Gedachtenplan in 1966 en de Landschapsvisie in 2003 gecombineerd met de ontwerpkracht van onder anderen Harry de Vroome hebben bijgedragen aan het in stand houden van deze illusie. Landschapsarchitect **Berno Strootman** spreekt over zijn 'onzichtbare' ontwerpen binnen het Nationaal Park. Wat is voor hem de grens van ingrijpen? **Marinke Steenhuis** weegt het ontworpen landschap op nationaal niveau. Is er in Nederland en/of Europa een vergelijkbare casus?

Programmaoverzicht

Het Experiment
van de Drentsche

Aa

9.30 – 10.00 uur

Registratie en ontvangst met koffie in Hotel De Zeegser Duinen

10.00 – 10.05 uur

Welkomstwoord door dagvoorzitter Eric van Oosterhout,
burgemeester gemeente Aa en Hunze

10.05 – 10.10 uur

Introductie Nationaal Beek-en Esdorpen Landschap Drentsche Aa
door Hendrik Oosterveld, voorzitter Overlegorgaan Drentsche Aa

10.10 – 10.35 u.

Het experiment van de Drentsche Aa, Theo Spek, hoogleraar
Landschapsgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen

10.35 – 10.50 uur

Aanbieden eerste exemplaar

10.50 – 11.05 uur

Wissel van locatie →

11.05 – 11.35 uur

Keuzemenu 1

1. Boeren in een nationaal park, bedreiging
of nieuwe kansen?

Jan Reinder Smeenge

Wat heeft er zich de afgelopen decennia
afgespeeld in de landbouw in het alge-
meen, en in het bijzonder in het stroom-
dal van de Drentsche Aa? Met aandacht
voor de actuele aspecten van de land-
bouw. De een ziet de ontwikkelingen als
bedreigend en een ander ontwaart juist
veel kansen.

2. Beheer van perceel naar landschap

Jan Bakker, Rijksuniversiteit Groningen

Aanvankelijk werd perceel na perceel
verworven en bestond het verschrallend
beheer uit hooien. Na verwerving van
aaneengesloten gebieden kon worden
vernat. Kalkrijke kwel leidde tot verdere
verschralling. Effecten op planten en die-
ren zijn uiteenlopend en nog steeds in
ontwikkeling.

3. Het Drentsche Aa-gebied, spaghetti van beleid, belangen en deskundigheid

Henny van der Windt, Rijksuniversiteit Groningen

Veel bestuurders denken aan gedoe bij het Drentsche Aa-gebied. Al meer dan 50 jaar stuiten ze op bewoners, belangengroepen en deskundigen. De in 1965 concurrerende visies zijn niet verdwenen maar wel aangepast, en botsen niet meer zo heftig. Toch is het laatste woord niet gezegd. Er zal voortdurend weer bepaald moeten worden welke vormen van natuur, landbouw, recreatie en besluitvorming het beste zijn.

4. De leefomgeving centraal

Bert Wiekema, Agrarische Natuurvereniging Drenthe

De Agrarische Natuurvereniging Drenthe (ANV) en de Stichting Agrarisch Landschapsbeheer Meander (SALM) zijn direct betrokken bij het Drentsche Aa-gebied. Hoe zetten bewoners zich in om het leefgebied te behouden en te verbeteren? Wat gebeurt er tussen Glimmen en Elp?

5. Van keuterboer tot recreatieondernemer... een verhaal vol bevlogenheid en emotie

Jan Glas, recreatieondernemer De Vledders

Onze leefomgeving is vol dynamiek. Het krachtenveld van economie, leven en natuur kent vele spanningen en heeft een sterke interactie. In het huidige bedrijf van de familie Glas weten ze er alles van. Meer dan 150 jaar geleden op de heide gestart als eenvoudig boerderijtje is het nu een toeristische onderneming van enige maatschappelijke betekenis. Ondanks de spanningen van de jaren zeventig en dankzij de harmonie van nu. Maar met vooral ook een grote betrokkenheid bij de geboortegrond.

6. Ontwerpen aan het mooiste landschap van Nederland

Berno Strootman, Strootman Landschapsarchitecten

Het Drentsche Aa-gebied is een van de mooiste landschappen van Nederland. Toch is daar de afgelopen jaren intensief aan ontworpen en is er flink de zaag in gezet. Wat levert dat voor dilemma's op? Hoe ver kun je gaan als ontwerper?

11.35 – 11.50 Wissel van locatie →

11.50 – 12.20 uur

Keuzemenu 2

1. De Drentsche Aa en het Europees landbouwbeleid

Albert Jan Maat, ITO Nederland

Een lezing over de landbouw in het Drentsche Aa-gebied binnen de context van het actuele Europees landbouwbeleid. Zijn er kansen voor internationale samenwerking?

2. Drentsche Aa in Europees perspectief

Ab Grootjans, Rijksuniversiteit Groningen

In Europees perspectief is het bestaan van een groot aaneengesloten beekdalreservaat, waar ook cultuurhistorische waarden deels worden bewaard, niet uniek. Er zijn in Europa heel wat van dergelijke gebieden en de meeste zijn ook qua omvang veel groter dan ons stroomdallandschap. Voorbeelden zijn onder andere het dal van de Peene bij Greifswald/Duitsland, het dal van de Zwarte Beek bij Beringen/Bel-

gië en het dal van de Drawa bij Drawno/West-Polen. Maar de oprichting van het Stroomdallandschap Drentsche Aa was in de 60-er jaren van de vorige eeuw wel redelijk uniek en heeft inspirerend gewerkt bij verschillende natuurbeschermers in het buitenland. Veel mensen die betrokken zijn geweest bij het inrichten van grote beschermde beekdallandschappen zijn wel eens bij ons op bezoek geweest om lering te trekken uit onze ervaringen. En omgekeerd ook. In 2002 bracht een groep beheerders uit het Drentsche Aa-gebied een werkbezoek aan het National Park Drawa in West-Polen om daar met eigen ogen te zien dat extreme vernatting niet altijd gepaard hoeft te gaan met verruiging en iets veel later werd deze vernatting als beheersmaatregel ook op grote schaal toegepast in het Drentsche Aa-gebied.

9.30 - 10.00 uur	Ontvangst & registratie in Hotel De Zeegser Duinen, Zeegse
10.00 - 10.10 uur	Welkomstwoord Eric van Oosterhout en Introductie Hendrik Oosterveld
10.10 - 10.40 uur	Openingslezing - Theo Spek
10.40 - 10.50 uur	Aanbieden eerste exemplaar Landschapsbiografie van de Drentsche Aa

Boerenbedrijf   Vijftig jaar natuurbeheer   Veranderend beleidslandschap

Eerste reeks 11.05 - 11.35 uur	Boeren in een nationaal park, een bedreiging of kansen? Jan Reinder Smeenge	Beheer van perceel naar landschap Jan Bakker	Het Drentsche Aa gebied, spaghetti van beleid, belangen en deskundigheid Henny van der Windt
--	---	--	--

Tweede reeks 11.50-12.20 uur	Europees landbouwbeleid Albert Jan Maat	Drentsche Aa in Europees perspectief Ab Grootjans	Drentsche Aa en bescherming landschap Hans Renes
--	---	---	--

12.30 - 13.15 uur   **Terugblik ochtend - Willem Gunneman**

13.15 - 14.05 uur   **Lunch in Hotel De Zeegser Duinen**

14.05 - 16.30 uur   **Verzamelen op de brink**

**Keuzemenu
Excursies en
workshops**

[1] Ontwikkeling van schraalland en moeras Henk Everts	[2] Schipborger Strubben Harm Smeenge	[3] Oude geul van het Gastersche Diep Ineke Noordhoff
[7] Het historische esdorpenlandschap rond Zeegse Theo Spek	[8] Foodwalks, landschap & voedsel Peter Posthumus	[9] Broedvogels van de Drentsche Aa Bert Dijkstra
[13] Workshop Aardbloei Nelleke Simons	[14] Strubben Kniphorstbosch. Landschap en cultuurhistorie Bert Witvoet	[15] Anloërdiep. Het kamertjeslandschap Wolter Winter

16.30 - 16.40 uur   **Afsluiting door Marcel Thijsen**

16.40 - 17.30 uur   **Borrel**

Leefomgeving centraal	Het recreatieve landschap	Het ontworpen landschap
De leefomgeving centraal Bert Wiekema	Van keuterboer tot recreatieondernemer Jan Glas	Ontwerpen aan het mooiste landschap van Nederland Berno Strootman
Leefomgeving van de mens is de mens Joop Hofman	Recreatie en toerisme in natuurgebieden Birgit Elands	Landschapsopbouw: Het ontworpen landschap van Nederland Marinke Steenhuis

[4] Anloo in de Middeleeuwen Hans Elerie	[5] 400.00 jaar Drenthe Gerrie Koopman	[6] Drinkwaterzuivering Drentsche Aa te Glimmen Theo Vlaar
[10] Gedachtenplan, Streekplan, ruilverkavelingen Bernhard Hanskamp	[11] Herstel waterhuishouding Drentsche Aa Uko Vegter	[12] Drentsche Aa: 50 jaar samen met bewoners Kees van Son
[16] Oudemolensebos / Oudemolensediep. Halfopen landschap Jantinus Dokter	[17] Deurzerdiep: Werken aan een robuust watersysteem voor de Drentsche Aa Harriet Bosman	[18] Gasteren, bewoners vertellen over hun dorp en het landschap Dirk Jasper Keegstra

3. De Drentsche Aa en de bescherming van het landschap

Hans Renes, Vrije Universiteit Amsterdam

Nederland heeft een goede reputatie op het gebied van natuurbeheer en natuurbescherming. De bescherming van historische cultuurlandschappen is echter nooit goed van de grond gekomen. Het landschapsbeleid wordt gekenmerkt door gebrek aan continuïteit, door het ontbreken van een langetermijnvisie en door zwakke regelgeving. Het Drentsche Aa-gebied vormt hierop een positieve uitzondering, omdat hier nu al vele decennia een tamelijk consistent beleid wordt gevoerd en verschillende partijen goed weten samen te werken. Dat zal zeker ook te maken hebben met de lange onderzoekstraditie in het Drentse esdorpenlandschap.

4. De leefomgeving van de mens is de mens Joop Hofman, De rode wouw

Participatiesamenleving en bewoners? Wie bedenkt zoiets? Bewoners doen dingen voor behoud, bescherming en ontwikkeling van hun gemeenschap. Dat is beleidsresistent. Bewoners, hun drijfveren, hun organisatievormen, hun vormgeving van dorpen en buurten. Dat kan zonder tekentafel of beleidsplanning, het gebeurt door Samen Doen.

5. Recreatie en toerisme in natuurgebieden in retrospectief

Birgit Elands, Wageningen University and Research centre

Birgit Elands onderzocht de relatie tussen 'Nature, Forest, Recreation and Tourism'. Hoe ziet zij deze verbanden terug in het Drentsche Aa-gebied en kan er worden

geleerd uit ervaringen elders in Nederland en Europa?

6. Landschapsopbouw: het ontworpen landschap van Nederland, ideeëngeschiedenis 1930 - 1975

Marinke Steenhuis, architectuurhistoricus, Bureau SteenhuisMeurs

Het landschap van de Drentse Aa zoals wij dat kennen, is grotendeels na 1965 ontworpen. De manier waarop dat gebeurde, past in een ontwerptraditie die haar wortels vóór 1945 heeft. Staatsbosbeheer bouwde als staatsontwerper van het Nederlandse landschap aan een idioom om de uiteenlopende landschappen van ons land vanuit hun specifieke kenmerken geschikt te maken voor de moderne tijd.

11.20 – 12.30 Wissel van locatie →

12.30 – 13.15 Terugkoppeling ochtend door Willem Gunneman

Willem Gunneman vat het ochtendprogramma op geheel eigen wijze samen. Hij zorgt voor een pakkende terugkoppeling van de ochtend en sprekers. Met zijn unieke aanpak draagt hij bij aan een frisse overgang tussen het ochtend- en middagprogramma.

13.10 – 14.05 Drentsche Lunch

13.15 – 14.05 Verzamelen op de Brink

14.05 - 16.30 uur Keuzemenu Excursies en workshops

1. Excursie: Ontwikkeling van schraalland en moeras

Henk Everts, Everts & De Vries, Ecologisch Adviesbureau

Bij het beheer in het Drentsche Aa-gebied lag het accent aanvankelijk op de ontwikkeling van schraallanden. Na 1995 is ook ingezet op de ontwikkeling van moerasvegetaties, die het veen in het dal hebben gevormd. Deze vernatting heeft geleid tot een versnelde toename van de biodiversiteit. In de excursie worden facetten van deze ontwikkelingen getoond.

2. Excursie en workshop: Schipborger Strubben

Harm Smeenge, Rijksuniversiteit Groningen

Het Drentse Aa gebied blijkt een schatkamer voor Nederlands oudste bossen te zijn. De bossen zijn door de eeuwen heen gebruikt voor diverse doeleinden, maar de bosgroeiplaats gaat terug tot in de prehis-

torie. Tijdens het veldwerk belichten we de ontstaansgeschiedenis vanuit diverse invalshoeken. We laten verschillende bos-typen zien die op basis van de aardkundige eigenschappen, structuur- en floristische kenmerken en historisch landgebruik zijn geïdentificeerd. De identificatie geeft een basis voor diverse beheerstrategieën.

3. Excursie: Oude geul van het Gastersche Diep

Ineke Noordhoff, projectleider Kenniscentrum Landschap, Rijksuniversiteit Groningen

'Altijd Anders' is een goed motto voor het Drentsche Aa-gebied en dat geldt zeker voor het Gastersche Diep. Ooit liep dat pal langs de Gasterse Duinen. We verkennen in deze tocht de oude beekloop en proberen te ontwarren waar de natuurlijke krachten de hand hadden in de landschapsveranderingen en waar de mens dominante invloed had.

**4. Excursie: Anloo in de Middeleeuwen:
kerk, bisschopshof en bosweide**

Hans Elerie, historisch geograaf

In deze excursie brengen we een bezoek aan het dorp Anloo, bekend om de tufstenen bisschopskerk en zijn fraaie dorps-silhouet. Via het Anlooërdiepje wordt het dorpslandschap verkend aan de hand van een oude oorkonde. De gelijkenis met het bisschopscomplex aan de Grote Markt van Groningen is verrassend!

**5. Excursie en workshop: 400.000 jaar
Drenthe**

**Gerrie Koopman, docent bodem
en landschap**

Het Drentsche Aa-gebied kent een grote diversiteit aan bodems die nog relatief onverstoord zijn. Bodemprofielen laten zich lezen als een geschiedenisboek. Samen gaan we de geologische en bodemkundige ontwikkeling van de laatste circa 400.000 jaar in Drenthe lezen in het bodemprofiel van het aardkundig monument 'Steilrand Donderen'.

**6. Excursie: Drinkwaterzuivering
Drentsche Aa te Glimmen**

Theo Vlaar, Waterbedrijf Groningen

Sinds 1881 onttrekt Waterbedrijf Groningen oppervlaktewater aan de Drentsche Aa voor de drinkwaterlevering aan zijn klanten in de stad Groningen en de dorpen Haren, Glimmen en een deel van Eelde-Paterswolde. Wij waren in die tijd het 5e opgerichte drinkwaterbedrijf van Nederland. Het winnen van oppervlaktewater uit een bekenstelsel als de Drentsche Aa is uniek in Nederland. Nergens anders wordt dit type water onttrokken voor de productie van drinkwater. Per jaar wordt circa 7 miljard liter water onttrokken en doorgeleverd. Tijdens de excursie wordt u rondgeleid op de locatie waar het water uit de Drentsche Aa wordt onttrokken en gezuiverd. U krijgt een exclusief kijkje in de wereld van drinkwater!

**7. Excursie en workshop: Het historische
esdorpenlandschap rond Zeegse**

**Theo Spek, Kenniscentrum Landschap
Rijksuniversiteit Groningen**

Rond het kleine esdorp Zeegse zijn alle

onderdelen van het historische Drentse esdorpenlandschap nog in optima forma te zien. Tijdens een uitgebreide zwerftocht over en door heide, stuifzand, beekdal en es leren we de cultuurhistorische sporen van dit landschap lezen. Door middel van grondboringen leggen we de relatie tussen landschap en ondergrond.

8. Excursie: Foodwalks, landschap & voedsel Pieter Posthumus, Landschapsbeheer Drenthe

Voedsel staat in toenemende mate in de belangstelling. Het lokale wordt weer gewaardeerd. Mensen gaan op zoek naar de oorsprong van gerechten en kiezen vaker voor kwaliteit boven kwantiteit. In 2013 zijn Stichting Waarde en Landschapsbeheer Drenthe het project 'foodwalks' gestart. De grondgedachte van dit project is dat mensen verbinding met het landschap gaan maken via voedsel. Hierbij worden maaltijdwandelingen en fietsroutes ontwikkeld. Dat betekent dat mensen een mooie route kunnen lopen of fietsen en onderweg de ingrediënten voor een re-

giorecept kunnen verzamelen. In het landschap wordt voor extra aanplant van eetbare gewassen zoals fruitbomen gezorgd. Andere ingrediënten komen uit stadstuintjes, schooltuinen of kunnen zelf gekweekt worden op het eigen balkon. De aanvulling komt uit de directe verkoop door boeren, buurtwinkels of gewoon van de supermarkt om de hoek. Op die manier ontstaat een netwerk van vele tientallen routes die goed aansluiten bij de kwaliteiten van het landschap waar de mensen doorheen gaan. Ook voor het Drentsche Aa-gebied biedt dit duidelijk mogelijkheden.

9. Excursie: Broedvogels van de Drentsche Aa Bert Dijkstra, Vogeltelgroep Drentsche Aa

Het landschap van het Drentse Aa-gebied is de afgelopen vijftig jaar aan duidelijke veranderingen onderhevig geweest. Naast autonome ontwikkelingen in de landbouwsector hebben beheer- en inrichtingsmaatregelen in de natuurterreinen bijgedragen aan veranderingen in de broedvogelsamenstelling. De ontwikkelingen zijn vanaf de

jaren zestig redelijk goed gedocumenteerd. Tijdens de excursie worden de gevolgen van de veranderingen in het landschap voor de broedvogels nader belicht. Hierbij wordt gekeken naar de 'winnaars' en de 'verliezers' en de specialiteiten van het gebied.

10. Fietsexcursie: Gedachtenplan, Streekplan en de ruilverkavelingen
Bernhard Hanskamp

Wat was de strategie om bescherming van de Drentsche Aa hoog op de agenda te krijgen? Ontstond het Landschapsreservaat Drentsche Aa ondanks of dankzij de ruilverkavelingen Vries, Anloo en Rolde? Stonden de machtige landbouworganisaties een keer aan de kant? Welke rol speelde het speciale Streekplan Drentse Aa, toen en nu nog?

11. Excursie: Herstel waterhuishouding Drentsche Aa: in alle opzichten een succes?
Uko Vegter, Drents Landschap

De excursie toont een aantal voorbeelden van herstel van de waterhuishouding in het

Drentsche Aa-gebied en gaat in op de natuureffecten in beek en beekdal, maar ook op de gevolgen voor het beheer, het landschap en de gebruikers van het gebied.

12. Excursie: Zeegser Duinen. Drentsche Aa: 50 jaar samen met bewoners
Kees van Son, Staatsbosbeheer

Het Nationaal Beek- en EsdorpenLandschap Drentsche Aa is het enige Nationaal Park in Nederland waarbinnen dorpen liggen. De verbondenheid van de bewoners met het gebied is groot. Tijdens de excursie vertel ik u graag over de betekenis hiervan in het beheer van het Drentsche Aa-gebied. En laat ik u een aantal mooie voorbeelden zien van burgerparticipatie.

13. Workshop AArdbloei
Nelleke Simons, theatermaker

Verhalenmakelaars terug naar de bron. Wandel en ervaar de geluiden van de es, luister naar de wolken boven de boerde-

- rijen, proef de woorden van de beek. Kom met ons mee, verbaas en hoor ons, leer met ons de geschiedenis van water en wonen in het beekdal. Niek, Marga, Sarah, Freya, Renee, Leen, Leonie en Nelleke.
- 14. Excursie: Strubben Kniphorstbosch. Landschap en cultuurhistorie**
 Bert Witvoet, Staatsbosbeheer
 Het Strubben Kniphorstbosch is het grootste archeologische monument van Nederland. De cultuurhistorie in dit bijna 400 ha grote gebied is overal aanwezig. Van 5000 jaar oude hunebedden tot de stormbaan van het leger, veel menselijke sporen zijn bewaard gebleven. Door een recente herinrichting zijn zelfs de natuurwaarden erop vooruit gegaan!
- 15. Excursie: Anlooërdiep. Het kamertjes-landschap**
 Wolter Winter, Staatsbosbeheer
 Voor dit schilderachtige landschap stond het Anlooërdiepje garant, één van de smalste beekjes in het Nationaal Park. Daaromheen legden mensen houtwallen aan om het vee er binnen te houden en de wilde dieren er buiten. Hierdoor lijkt het alsof je van het ene kamertje het andere binnenloopt. Samen met het dorp Anloo een imposant geheel.
- 16. Excursie: Oudemolensebos/Oudemolensediep. Het halfopen landschap**
 Jantinus Dokter, Staatsbosbeheer
 Het Oudemolensediep 'botst' hier als het ware tegen een steilrand aan waardoor deze langzaam uitslijt. Een perfecte broedplaats voor het ijsvogeltje of misschien kom je wel een bever tegen. In ieder geval ontdek je zijn knaagsporen.
- 17. Excursie: Deurzerdiep, werken aan een robuust watersysteem voor de Drentsche Aa**
 Harriët Bosman, Waterschap Hunze en Aa's
 Het waterschap Hunze en Aa's geeft invulling aan het veranderende klimaat en de Europese Kaderrichtlijn Water met zijn doelen voor waterkwaliteit en ecologie. Wij doen dit door projecten uit te voeren waarbij verdrogingsbestrijding en het afstemmen van het waterbeheer op de gewenste natuurontwikkeling in de Ecologische Hoofdstructuur integraal worden meegenomen. Met het project Hermeandering Deurzerdiep-Anreepdiep laten wij zien hoe de beken weer gaan meanderen, de vissen vrij kunnen optrekken en het beekdallandschap en zijn natuur zich kan ontwikkelen. Het is een project in uitvoering, dus trek uw laarzen aan!
- 18. Excursie: Gasteren, bewoners vertellen over hun dorp en het landschap**
 Dirk Jasper Keegstra
 Drie bewoners en kenners, Jan, Maarten en Hein, nodigen u graag uit in het dorp om u te vertellen over Gasteren in vele facetten. Gelegen midden in het gebied van de Drentse Aa wordt door de gemeenschap zelf al sinds jaar en dag gewerkt aan onder meer de leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit, saamhorigheid en het behouden van kennis over cultuurhistorie en het dorpslandschap. Op vele manieren en met eigen projecten.
- 16.30 – 16.40 uur Afsluiting door Marcel Thijsen, burgemeester gemeente Tynaarlo**
- 16.40 – 17.30 uur Borrel op de Brink**

Congres

Het Experiment van de Drentsche Aa

2 juli 2015

Het congres is mogelijk gemaakt dankzij

rijksuniversiteit
 groningen

provincie Drenthe

Nationaal beek- en
 esdorpenlandschap
 Drentsche Aa

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap

Brede Overleggroep
 Kleine Dorpen in Drenthe

Gebiedsfonds
 DRENTSCHE AA

